

Костащук Оксана,
*канд.пед.н, доц., асист. кафедри
педагогіки та методики початкової освіти
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЗМІНИ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Стрімкий розвиток українського суспільства, зміна освітньої парадигми, впровадження концепції Нової української школи, призвели до утвердження ролі та значення моральних цінностей та переконань. Сучасна школа сьогодні зорієнтована на навчання та виховання підростаючого покоління на засадах особистісно орієнтованого підходу, формування в учнів системи моральних цінностей. Це, в свою чергу, висуває кардинально нові вимоги до професійної підготовки вчителя початкової школи.

Пріоритетним завданням професійного становлення особистості вчителя є формування його моральних якостей, вироблення практичних умінь та навичок їх прояву у педагогічній діяльності. Це зумовлює позицію вчителя по відношенню до здійснення власної професійної діяльності та визначає його ставлення до усіх учасників освітнього процесу (учні, вчителі-колеги, батьки, адміністрація школи).

Активне впровадження ключових ідей концепції Нової української школи щодо особистісно зорієнтованої моделі навчання та виховання, є визначальними на етапі професійної підготовки майбутнього учителя початкової школи. Сучасний вчитель повинен не тільки навчати і виховувати учнів, він є взірцем, який створює оптимальні умови для морального розвитку особистості молодшого школяра. Отож саме вчитель є тією людиною, у якої мають бути сформовані такі професійно значущі якості як гідність, відповідальність, справедливість, честь, совість та, безперечно, моральна культура [3].

Формування моральної культури майбутнього учителя початкової школи, який прагне до морального самовдосконалення та здійснює контрольовані моральні вчинки, які не підвладні впливу стихійних або спрямованих деструктивних соціальних чинників є одним із пріоритетних напрямків професійного становлення.

У працях відомих вітчизняних дослідників (І.Бех, М. Боришевський, Г.Васянович, М.Євтух, І.Зязюн, О.Пехота, М.Стельмахович, О.Сухомлинська та ін.) віднаходимо основи теорії морального розвитку вчителів. Так, у науковій спадщині М.Боришевського, розкрито теоретичні аспекти моральної культури – як процес засвоєння людиною суспільних норм або формування здатності до прояву емпатійних почуттів до інших людей [2]. Фундатор особистісно зорієнтованого підходу в освіті, відомий український педагог І.Бех акцентує увагу на провідній ролі свідомості та самосвідомості у визначенні феномену «моральна культура». На думку дослідника, свідомість визначає ставлення людини до певних моральних норм та установок, а, самосвідомість – дає їх емоційно-ціннісну оцінку (перехід у відповідні особистісні цінності) [1,с.17].

Цінними, у межах нашого дослідження, є погляди відомого педагога В.Сухомлинського, який моральну культуру вчителя розглядав як здатність, вміння збуджувати, формувати духовність у дитини, привчати її до почуття відповідальності, але, головне, на думку педагога, моральна культура – це власне щастя особистості [4].

Визначення поняття «моральна культура» у наукових джерелах подано як: щось цінне, вагоме, морально позитивне у житті людини або суспільства (Іванов); певна моральна цінність, яка використовується людьми у практичній діяльності (Васянович); як рівень опанування життєвих моральних цінностей та переконань, вміння їх реалізовувати на практиці (Біблер). Подані трактування свідчать про багатоаспектність моральної культури, тож, коли мова йде про моральну культуру вчителя, передусім, визначаємо її як інтегральну єдність наступних категорій: культура, мораль, моральність.

Отже, аналіз поглядів науковців на проблему формування моральної культури, дозволяє нам моральну культуру вчителя початкової школи інтерпретувати як поєднання моральних норм, інтересів, правил поведінки, що спрямовані на навчання та виховання особистості та відображають ставлення до себе та інших учасників освітнього процесу. Любов до дітей – є основою моральної культури вчителя.

Формування моральної культури вчителя початкової школи – це залучення вчителя до загальнокультурних цінностей та бажання самореалізації у рамках здійснення професійної діяльності з умінням мислити етично, робити правильний моральний вибір, приймати моральні рішення, здійснювати моральні вчинки.

Внутрішнім ядром моральної культури вчителя є такі складові, як:

- усвідомлення змісту моральних цінностей, сформованість моральної свідомості, уміння визначати власні моральні ідеали;
- вміння вчителя аналізувати свої звички, вчинки та прогнозувати результати власних дій;
- сформованість таких моральних якостей (любов, совість, відповідальність та ін.).

Моральна культура вчителя включає засвоєння моральних цінностей суспільства, здатність до створення нових та їх творчої реалізації.

До основних компонентів моральної культури вчителя відносимо:

1) сформованість моральних почуттів та потреб (почуття прекрасного в: природі, мистецтві, людських стосунках); совість та почуття педагогічного обов'язку; любов до професії;

2) моральна позиція вчителя щодо системи моральних відносин, які є у суспільстві і по відношенню до себе як суб'єкта суспільства. Це морально-вольові якості та вчинки у відповідності загальноприйнятих моральних норм та переконань;

3) практичні вміння та навички моральної поведінки (дотримання норм етикету, культура спілкування, добрі вчинки, навички моральної діяльності);

4) сформовані моральні переконання (почуття справедливості, усвідомлення моральних ідеалів, морально-ціннісні орієнтації тощо) [4].

Таким чином, формування моральної культури вчителя початкової школи в умовах зміни освітньої парадигми, спрямоване на вдосконалення моральної свідомості, формування моральних почуттів та поведінки, здійснення моральних вчинків, готовність до самовиховання та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Моральний розвиток особистості в історико-педагогічному осмисленні. *Рідна школа*. 2004. №1. С.16-19.
2. Васянович Г. П. *Педагогічна етика*. Львів: Норма.2005.
3. Малахов В. А. *Етика: курс лекцій* : навч. Посіб., 2002.
4. Москальова Л. Ю. Теоретико-методичні засади виховання у майбутніх учителів морально-етичної культури в процесі професійної підготовки. *автореф. дис. доктора пед. наук*. Київ, 2011.

